

BARÁTOM A SÖTÉT

feldolgozó segédanyag a Ciróka Bábszínház előadásához

Négy éven felüli óvodásoknak

Koncepció, látvány: Kuthy Ágnes

Tér, bábfigurák tervezése és kivitelezése: Mátravölgyi Ákos

Zeneszerző: Kuzsella Ákos, Révész Tamás

Koreográfus: Kovács Domokos

Rendező: Kuthy Ágnes

Szereplők: Dupák Fanni, Fülöp József, Kuzsella Ákos, Révész Tamás

A segédanyagot összeállította: Végvári Viktória

Bevezető

Mi történik, ha lekapcsoljuk a villanyt? A sötétben egyszer csak egészen különös dolgok történhetnek: az árnyék óriásira nőhet, eltűnhet, megsokszorozódhat, átalakulhat, és még az is lehet, hogy egy pillanat alatt új szereplő születik belőle.

A Barátom a sötét szöveg nélkül, fénnel, árnyékkal, mozgással, zenével és rengeteg optikai trükkel mesél az óvodásoknak. Játékos világában a sötét nem valami félelmetes, hanem éppen az, ahol elkezdődhet a játék.

Összeállításunkban olyan játékokat kínálunk kipróbálásra, amelyek ezt a képzeletet, a fantázia világát hívják elő, miközben arra tanítanak, hogy lehet jó móka abból is, ami talán eleinte félelmetesnek vagy furának tűnik.

A feldolgozó feladatok természetesen az árnyékok világába visznek: a csoportszobában félhomályban, az udvaron a nap fényénél ismerkedhetünk az árnyékokkal. A játékok egyesével, vagy játéksorokba rendezve is játszhatók, a csoport kedvének és a rendelkezésre álló időnek és eszközöknek megfelelően.

A segédanyag 4 éven felüli óvodásoknak készült.

A feldolgozáshoz pedagógusok számára ajánljuk a Ciróka Bábszínház YouTube-csatornáján látható interjút a rendezővel:

https://www.youtube.com/watch?v=W_dGAimcwHc

Jó játékot kívánunk!

Illusztrációk: Pinterest

**Este hosszú,
délben kurta,
falon néha
igen furcsa.
Mi az?
(Árnyék)**

Fény és sötét – beszélgetés és gyűjtés

Amikor lemegy a Nap, lassan kihunynak a fények körülöttünk. Láttatok már naplementét? Milyen színű az ég olyankor? De a naplemente után sem lesz teljesen sötét! Mi mindennel tudunk világítani? Gyűjtsük össze!

Természetes fények – ha tiszta időben felnéztek az égre, láthatjátok, ahogy a Hold és a csillagok világítanak. Voltatok már éjszaka a szabad ég alatt? Néztek a csillagokat? Ültetek már tábortűz mellett? Milyen a tűz fénye?

Fények az utcán – ha este sétáltok hazafelé, az utcán is sok-sok fényt láthattok. Az utcákat kandelábereket (utcai lámpaoszlopok) világítják meg. Az utakon a járművek is felkapcsolják a világításukat: figyeljétek meg milyen a biciklilámpa, vagy az autók fényszórójának fénye!

Otthon is sok-sok lámpa világít: nagy szobai lámpa a plafonon (ha ez kristályos-díszes, sokkarú lámpa, csillárnak hívják), van külön lámpa az íróasztalon munkához, a vagy olvasólámpa az ágyánál meseolvasáshoz, és ha nem szeretünk teljesen sötétben aludni, vannak éjjeli lámpák.

Az ünnepeknek is vannak külön fényei: karácsonykor fényfüzérrel díszítjük a karácsonyfát, születésnapkor elfűjjük az éveinket jelképező kis gyertyák lángját.

Sok apró fényforrásunk is van: a túrázók és barlangászok a fejükre fejlámpát tesznek, hogy szabadon mozoghassanak, áramszünet esetén jó szolgálatot tesz a zseblámpa, és a mobiltelefonban is van beépített lámpa, de a képernyője is erősen világít (ezek az eszközök jó szolgálatot tesznek majd nekünk a játékoknál, de a színházban mindig kapcsoljuk ki a telefont, nehogy a fénye zavarja az előadást vagy a többi nézőt!).

Ti milyen fényeket ismertek? És azt tudjátok, hogy ahol van fény, ott megszületik az árnyék is? Tudtátok, hogy mindennek van árnyéka? Keresd meg az sajátodat!

ÁRNYAS JÁTÉKOK NAPFÉNYNÉL

Játsszunk az árnyékokkal az udvaron!

Árnyék-fogócska

Nagyon egyszerű fogócska: akinek rálépnek az árnyékára, az lesz a fogó!

Árnyék-képek

(szükséges eszköz: aszfaltkréta, gallyak, fűszálak, termékek)

- Ismerkedjünk az árnyékunkkal! Figyeljük meg az alakját, a változását, ahogy mozgunk! Lehet, hogy az árnyékunk nem is mindig ránk hasonlít? Ha például felhúzzuk a kapucninkat, könnyen békává változhat az árnyékunk:

Tud az árnyékunk úgy ugrálni, mint a békák? Még milyen állatot tudunk varázsolni az árnyékunkból? Próbáljuk ki úgy is, hogy többen együtt alkotunk egy nagy, közös árnyék-lényt! Ha tetszik a művünk, le is fényképezhetjük!

- Árnyak a homokozóban. Keressük meg az árnyékunkat a homokban! Kérjük meg egy társunkat, hogy rajzoljon arcot az árnyék-fejünknek, vagy rajzoljuk meg magunknak! Milyen kedve van az árnyékunknak? Mosolyog? Sír? Mérges?

Az arcokat megalkothatjuk gallyakból, fűből, termésekből is: így mesebeli manók és tündérek-árnyak születnek!

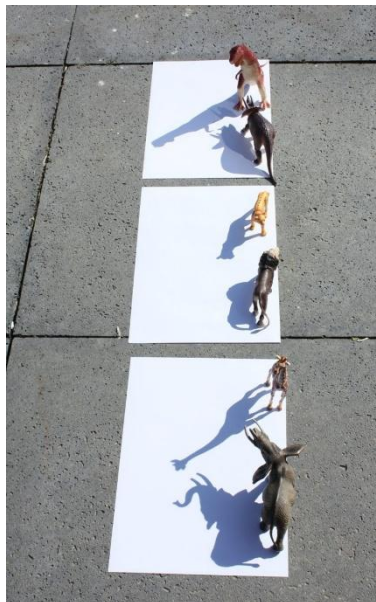
- Kréta-sziluettek. Keressünk egy olyan pózt, amelyben tetszik az árnyékunk! Váljunk szoborrá, és kérjük meg egy társunkat, hogy krétával rajzolja körbe az árnyékunkat. Ha van kedvünk, rajzoljunk a körvonal köré egy egész mesebeli világot: mi legyen körülötted? Egy erdő? Egy kis falu? Vagy éppen az égben repülnél? Vagy hajóznál? Bármilyen lehetséges!

ÁRNYAS JÁTÉKOK A SZOBÁBAN

Állatos árnyas rajzok

(szükséges eszközök: rajzlapok, ceruza, műanyag állatfigurák)

Emlékeztek, milyen állatok szerepeltek az előadásban? Alkossuk újra az árnyaikat! (Természetesen választhatunk más, számunkra kedves állatfigurákat is.) Keressünk játékállatokat, amelyeknek jól felismerhető az árnyéka! Állítsuk őket a papírunk szélére, és rajzoljuk körül az árnyékukat! Ha papírtekercsre, egymás mellé rajzolunk, egész állatseregletünk lehet!

Keverd össze! – fura lények

(szükséges eszközök: rajzlap, olló, színes kréta/ceruza/filctoll)

Emlékeztek az előadásnak arra a jelenetére, amikor mindenféle fura lények jöttek létre, mert az emberek és bábok árnyékát félbevágták? Készítsünk mi is ilyen összekevert figurákat. Felezzünk egy rajzlapot, és rajzoljuk meg a figuránkat! (Sablon a mellékletben található, de a körvonalak találkozását előre is bejelölhetjük a lapon). Ha elkészültünk, vágjuk félbe a képet, és a darabokat keverjük össze a többiekével. Milyen fura lényeket tudunk így összerakni?

Ha már összebarátkoztunk az árnyékunkkal, ideje, hogy behúzzuk a függönyöket, és lekapcsoljuk a villanyt!

Az árnyjátékhoz szükséges eszközök:

félhomály vagy sötét, sima falfelület a vetítéshez, erős fényű fejlámpa vagy zseblámpa (LED), esetleg diavetítő vagy írásvetítő

Fény-bújócska

A játékvezetőnél van egy fejlámpa vagy zseblámpa, ő a fogó. A gyerekek a sötétben rejtőznek. A játékvezető megvilágítja a szoba egy pontját: aki éppen ott van, el kell kerülje a fényt, ki kell másznia a fény köréből. Vigyázzunk egymásra, óvatosan mozogjunk!

Éjszakai vadászat

Ismertek olyan állatokat, amelyek éjszaka vadásznak? Most a ti feladatotok lesz, hogy elkapjátok a fényt! Ha a fény felvillan a padlón vagy a falon, óvatosan cserkésszétek be! Tudunk teljesen csendben vadászni?

Kezdődhet az árnyjáték! Állítsunk be egy fényforrást úgy, hogy a fénye egy szabad falfelületre vetüljön! Mutassuk meg a gyerekeknek, hogyan jelenik meg a kezük vagy testük árnyéka, ha a fényforrás és a fal közé állnak.

Az óriás és a törpe

Próbáljuk ki, mi történik, ha a faltól elindulunk a lámpa felé! Óriásira nő az árnyékunk! Álljunk be különböző távolságokra a lámpa és a fal közé! Ha elég helyünk van, kipróbálhatjuk, hogyan kapja be az óriás a törpét! Vajon egy árnyék-óriás meg tudja fogni egy árnyék-törpe kezét?

Árnyék-erdő

Legyünk mi az árnyék-erdő! Hol álljanak a hatalmas fenyők? És a kicsi bokrok? Hogyan lesz a testünkből fa, a kezünkből virág?

Árny-állatok - kézjáték

Varázsoljunk árny-állatokat a falra! Látjátok a kezetek árnyékát a falon? Először repüljön ide egy madár! Tegyétek egymás mellé a két kezeteket, és akasszátok össze a két hüvelykujjatokat! Zárjátok össze a többi ujjaitokat: ezek lesznek a madár szárnyai. Most lassan mozgassátok fel-le a két kezeteket együtt. Nézzétek, már repül is! Most varázsoljunk egy kutyát! Fordítsátok oldalra a kezeteket. Hajlítsátok be a mutatóujjatokat – nézzétek csak, már meg is jelent a kutya szeme! A hüvelykujjainkból kialakul a füle a többiből a pófája. Mozgassuk meg a kisujjunkt: látjátok kinyílik a kutya szája. Becsukódik. Kinyílik. Becsukódik. És már ugathat is: vau-vau! (További árnyképek a mellékletben találhatók).

Mesebarlang

Fehér lepedőkből székek, asztalok segítségével építsünk mesebarlangot! A barlang falát építés előtt kimosható textilfilccel díszíthetjük. Zseblámpákkal vagy LED-gyertyákkal költözünk be a barlangba: mennyi új árnyék!

Meseillusztráció írásvetítővel

Az írásvetítő fénye is remek fényforrás lehet az árnyékokkal való játékhoz. Olvassuk el az Árnyék születésének történetét (a mese szövege a Mellékletben található), és illusztráljuk a mesét: különféle maradék papírokból vágás-tépéssel alakítsunk ki formákat, majd rendezzük el az írásvetítő felületén! Olyan, mintha saját diafilmet készítenénk, de ezeket a formákat mozgatni is lehet! Emlékeztek, hogyan találkozott egymással minden este és hajnalban a Nap és az Éjszaka?

Helyezzünk vízzel teli lapos üvegtálat: a vízbe sötét tintát keverve megjeleníthetjük az Éjszakát, de játszhatunk a Nap színeivel is! Mit csinál az árnyékunk a falon, ha élénk színek veszik körül? És mit csinál, ha leszáll az éj?

Kicsit olyan ez, mintha álmodnánk... Ha van kedvetek, rajzoljátok le kedvenc álmodotokat egy álom-léggömbbe, és képzeljétek el, ahogy elszáll a levegőbe!

Melléklet

ÁRNYJÁTÉKOS KISOKOS

Fényforrások az árnyjátékhoz

Zseblámpa (egyizzós LED)

Egyizzós fejlámpa: Nagyon praktikus, mert szabadon hagyja a kezünket, és amerre nézünk, arra vetül az árnyék.

Okostelefon zseblámpája

Színes fóliás lámpák: Ha egyizzós LED zseblámpa elé piros, kék vagy zöld celofánt/selyempapírt teszünk, megszínezzhetjük a fényt.

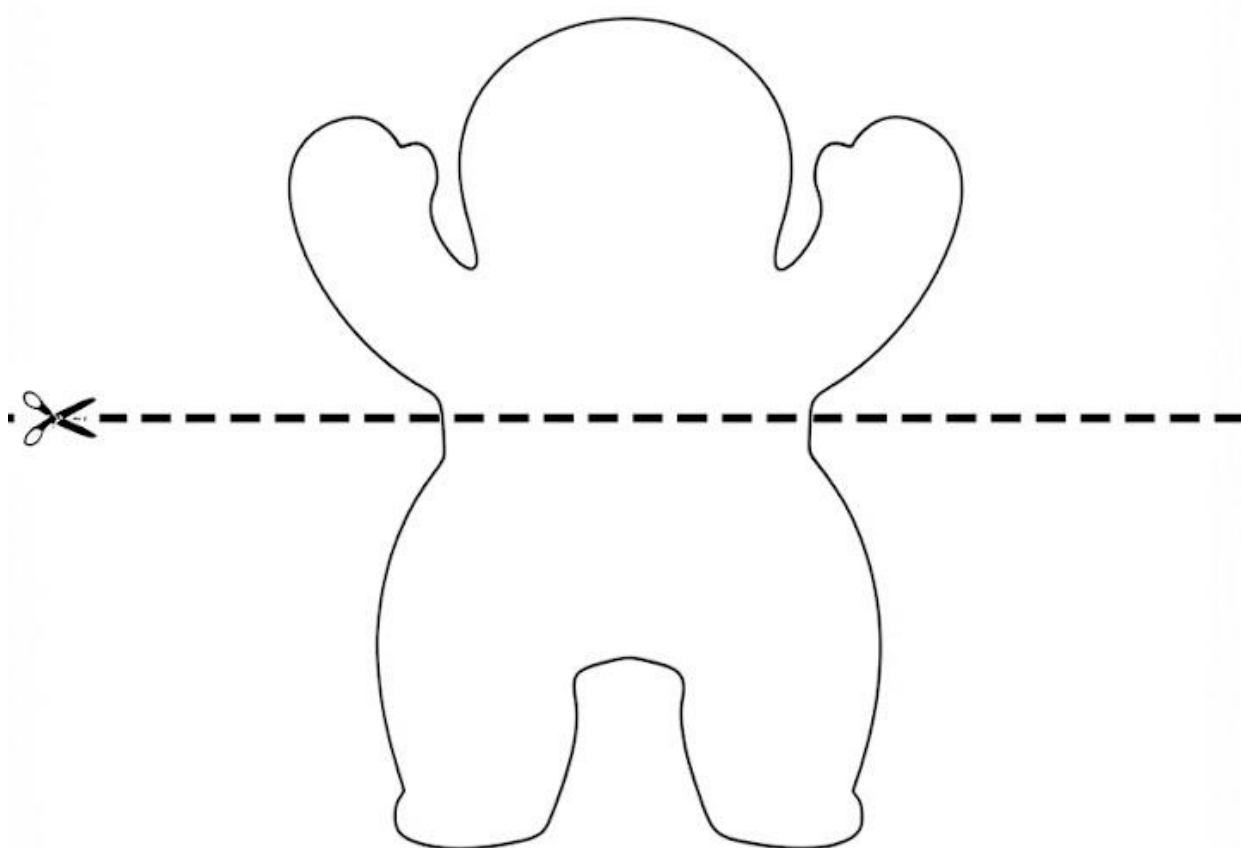
Kis tükrök (visszavert fény): Egyetlen erősebb zseblámpával vagy napfénnel megvilágított tükörrel a gyerekek a saját kezükkel „táncoltathatják” a fényfoltot a falon.

Hangulat-fények

Elemes LED-mécsesek gyertyák: Teljesen biztonságosak a gyerekek kezében is. Szétszórtan elhelyezve a térben olyan hatást keltenek, mintha szentjánosbogarak vagy csillagok világítanak a sötétben.

Éjszakai fények / Csillagvetítők: Olyan lámpák, amelyek forgó mintával csillagokat vagy holdat vetítenek a mennyezetre vagy a falra.

Keverd össze! sablon

Állatos árnyfigurák

Az Árnyék születése

Kuthy Ágnes: Hogyan született az árnyék?

Amikor a világ még egészen fiatal volt, a Nap és az Éjszaka őrizték az eget. A Nap nappal járt. Az Éjszaka akkor érkezett, amikor a Nap már lenyugodott. Csak egyetlen pillanatra találkozhattak. Éppen csak annyi időre, hogy átadják egymásnak az eget.

A Nap minden nap új csodákat látott. Látta, hogyan tanul meg repülni a madár. Hogyan vágat át a réten a szarvas. Hogyan ringanak a fák a szélben. Hogyan nevetnek a gyermekek. Amikor alkonyatkor találkozott az Éjszakával, az Éjszaka mindig ugyanazt kérdezte:

– Mi történt ma?

A Nap örömmel mesélni kezdett:

– Ma...

De a pillanat véget ért.

Másnap ismét találkoztak.

– Mi történt ma?

– Képzeld...

De a találkozás már elmúlt.

Ez így történt újra és újra. Minden este ugyanaz a kérdés. Minden este ugyanaz a félbemaradt válasz. A Nap történetei túl nagyok voltak egyetlen pillanathoz. Az Éjszaka csak a Nap tekintetében látta, hogy a világ tele van csodával. De a világot soha nem ismerhette. Nem tudta, milyen a madár szárnyának rebbenése. Nem látta a gyermekek nevetését. Nem ismerte a szarvas vágóját. Mert amikor megérkezett, már a madarak elhallgattak. Az állatok megpihentek. Az emberek hazatértek. Csak a csend maradt. Az Éjszaka szíve egyre inkább vágyakozott a világ után. Egy alkonyatkor a Nap nem kezdett mesélni. Csak nézte az Éjszaka sötét palástját. Aztán lassan kihúzott belőle egyetlen sötét szálát. Az Éjszaka nem szólt. Csak ránézett. A Nap tenyerébe vette a sötét szálát. Másnap hajnalban a Nap első sugarával megsimította az öreg tölgy kérget. A sötét szál hozzáért a fához. A fa mellett megszületett egy néma alak. A Nap tovább indult. Megérintette a réten szökellő nyulat. A nyúl mellett is megszületett a néma alak. Megérintette a szarvast. A madarat. A gyermeket. És minden élőlény mellett ott maradt egy néma társ. Ha futottak, velük futott. Ha megálltak, ő is megállt. Ha táncoltak, ő is táncolt. Reggel hosszúra nyúlt. Délben összement. Este újra megnyúlt. Néha felkúszott a házak falára. Néha végigszaladt a köveken. Néha olyan nagyra nőtt, hogy betérítette a rétet. Máskor olyan apró lett, hogy alig lehetett észrevenni. A gyermekek nevettek rajta. Megpróbálták elkapni. De ő mindig velük maradt. A Nap mosolygott. Amikor alkonyatkor ismét találkozott az Éjszakával, a Nap már nem próbált mesélni. Nem kezdte többé így: – Ma... Nem is mondta: – Képzeld... Nem volt rá szükség. A néma társak elszakadtak azoktól, akiket egész nap követtek és csendesen átsétáltak az alkonyon és odaálltak az Éjszaka palástjához. Az Éjszaka tenyerébe vette őket. Lehuntya a szemét. A néma társakban ott volt az egész nap. A madár repülése. A szarvas vágója. A gyermek nevetése. A fák ringása. A folyó csillogása. Az Éjszaka nem szavakat hallott. A mozdulatokat látta. A nappal minden rezdülését. Aztán lassan lebontotta őket. A mozdulatokból hosszú szálakat

font. A szálakat egymás mellé fektette. Keresztül-kasul összeszótta őket. És mire felragyogtak az első csillagok, elkészültek az első álmok. Attól kezdve minden élő azt álmodta éjszaka, amit nappal a világban átélt, érzett vagy remélt. Hajnalban az Éjszaka újra a Nap kezébe adta a sötét szálát. A Nap mosolyogva indult tovább. Azóta ez történik minden egyes napon. Amíg a Nap bejárja az eget, minden élőlény mellett ott jár egy néma társ. Estére visszatér az Éjszakához. Magával viszi a nappal történeteit. Az Éjszaka pedig belőlük szövi az álmokat. Az emberek később nevet adtak ennek a néma társnak. Árnyéknak hívták.

